

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pauli Laymanni e Societate Iesu Jus Canonicum
Commentario Perpetuo Explicatum**

Et Uberi Non Minus Ac Varia Qvam Clara Et Solida Doctrina Illustratum

Commentarius In Librum III. Decretalium

Laymann, Paul

Dilingae, 1698

Capitulum VI. Cùm venissent.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62482)

2. *Nisi parcius vivendo velint eum admittere.*

1 Notandum primò. Si Superior Capitulo, aut Ecclesiæ Rectori præsentet Clericum, cum mandato, ut eum instituat, exceptio objici potest, quòd Ecclesiæ facultates non sufficiant ad alendum plures. Ita etiam docet lib. 4. tract. 2. c. 16. n. 1. Multò autem magis excipi poterit, si Canonico- rum, aut beneficiorum numerus determinatus sit, præterquam, si proventus Ecclesiæ multum aucti fuerint, c. cum M. 9. de constitutionibus.

2 Addit verò Gl. Marginalis communiter approbata, quòd volentes Clerici ultra facultates Ecclesiæ, recipere possint, si parcius vivere velint ob cultum divinum augendum, ita tamen, ut non egeant.

CAPITULUM V.

Ad decorem.

PARAPHRASIS.

Præfatur Innocentius III. pertinere ad decorem tum Ecclesiæ S. Sophiæ, tum aliarum, quæ Constantinopoli sunt, ut viri literati, morum honestate conspicui, ex quibuslibet orbis partibus, in ijs instituantur; cum itaque relatum fuerit, quòd Patriarcha Constantinopolitanus aliarum nationum Clericos spernens, Venetos tantum in dictis Ecclesijs instituire velit, & non attendat, quòd in omni gente, qui facit justitiam, acceptus sit Deo, neque sanctuarium Dei jure hæreditario possideri deceat, idèd mandat Apostolicæ Sedis inibi constituto legato, ut viros literatos, atque idoneos, undecumque originem ducant, in ijs Ecclesijs, maxime autem in majore, aut Cathedrali instituere non prætermittat; alioquin Patriarcha indignum se reddet, ad cujus obedientiam, aliarum nationum Clerici compellantur; & legatus talia ad Pontificem referre debet, ut cognosceat, verumne sit, quòd refertur, Pa-

triarcham Venetis de ea re promissionem fecisse.

SUMMARIVM.

1. *Diversitas nationum Collegio Canonico- rum honori est.*
2. *Ita ut reprobari debeat promissio, qua fit de certa nationis hominibus ad Canoniceatus assumendis.*

Notandum primò. Nationum diversitas non dedecet, sed potius cohonestat Collegium Canonico- rum, ut hinc etiam appareat, quòd omnes gentes Deus in unitate fidei, ac mutua charitatis copulavit; non tamen reprehendi potest multarum Ecclesiarum consuetudo, secundum quam indigenæ exteris in assecutione Canoniceatus, aliorumque beneficiorum præferuntur, argum. c. nullus 13. dist. 61. quod hic allegat Abbas n. 4. dans rationem istam, quia indigenæ facilius, quàm alienigenæ in perpetua residentia continentur.

Notandum secundò. Id reprobari debet, si certa genti, aut familiæ promissio fiat, quòd ex illa tantum ad Canoniceatus, & beneficia Ecclesiæ assumendi sint, quia per tale pactum libertas Ecclesiæ impeditur, multi alij idonei negliguntur, & interdum minus idonei promoventur. Ceterum si beneficij alicujus fundatio acceptata sit pro personis ex certa gente, civitate, aut familia oriundis, talis conditio, utpote quæ inhonesta non est, impleri debet, dummodo, qui præsentantur, idonei sint, quod praxis Ecclesiarum satis ostendit.

Notandum tertio. In Cathedrali Ecclesijs magis necessarium est, quàm in alijs inferioribus Ecclesijs, ut sint viri literati, etiamque periti.

CAPITULUM VI.

Cum venissent.

PARAPHRASIS.

Apud Sedem Apostolicam controversia agitabatur inter Eboracensis Archiepiscopi procuratorem, & Archidiaconum Richemundiam,

mundiæ, super institutione personarum, & custodia Ecclesiarum vacantium. Hæc jura Archiepiscopus tam de communi jure, quam generali consuetudine ad se pertinere dicebat; quosdam enim antecessores suos Archidiaconis aliquibus institutiones, & custodiam Ecclesiarum tanquam personale beneficium concessisse. Id ipsum verò negavit Archidiaconus, dixitque, Archidiacono, qui tunc erat, non personaliter, sed ipsi Archidiaconatui in perpetuum, cum Capituli Cathedralis consensu, tam institutiones, quam custodias reali concessione in quorundam damnorum compensationem donatas fuisse; cum autem Archidiaconi antecessores sui in istarum, aliarumque libertatum, & exemptionum possessione continua fuissent, Archiepiscopus ipsi postea Archidiaconatum, absolute & sine conditione contulisse; at verò post factam collationem asseruisse Archiepiscopus, se ipsi concessisse, institutionibus, & custodijs Ecclesiarum exceptis. Tunc Archidiaconus timens, ne si id disertè negaret, cum nondum esset possessionem adeptus, vel penitus impediretur, vel saltem retardaretur, dixit, quòd non solum de istis, sed imò etiam de omnibus proventibus suis faceret Archiepiscopus, quòd sibi placeret. His & pluribus alijs utrinque propositis, Innocentius Papa III. interlocutus est, Archidiaconum esse in plenâ libertatum Archidiaconatus possessione defendendum, donec ex parte adversa legitime probatum fuerit, libertates Archidiaconis ab Archiepiscopis, ut personale beneficium, concessas fuisse: quandoquidem ita fieri potuit, ut Archiepiscopus tam ante, quam post, & in ipsa concessione, eas libertates, videlicet institutiones, & custodias, retinere voluerit, tanquam suas; vel donec legitime probatum sit ab eodem Archiepiscopo, quòd ipsi Archidiaconus eas libertates per juramentum renunciârit. Quam-

quam in hoc posteriore casu, si ponamus concessionem illam realem, seu ipsi Archidiaconatus dignitati factam fuisse, Archiepiscopo nihil juris, vel utilitatis accessurum est, quia Pontifex vel ad petitionem Ecclesiæ Eboracensis, vel ex officio per se ipsum Archidiaconatui consulat; quòd si igitur alterutrum eorum, quæ dicta sunt, probatum fuerit, Archidiacono, sin neutrum, ipsi Archiepiscopo silentium imponendum erit.

SUMMARIUM.

1. *Explicatur Capitulum.*
2. *Ad quem pertineat de jure communi institutio Ecclesiarum, & custodia earum vacantium.*
3. *Donatio sive concessio, alia personalis, & alia realis.*
4. *Quomodo in dubio presumi possit, personalis an realis sit concessio.*
5. *Superiori si respondeat inferior, quòd de juribus suis pro arbitrio disponere possit, non ideo renunciat suis juribus.*
6. *Et quamvis Prælati absque Ecclesiæ suæ consensu renunciare possit favoribus pro se introductis, non potest tamen in præjudicium Ecclesiæ suæ istis renunciare.*
7. *Prælati Ecclesiæ impedito, quò minus pro juribus Ecclesiæ agere possit, Ecclesiæ, seu Capitulum, actionem instituere potest.*
8. *Subvenire potest Prælati Superiori Ecclesiæ læsæ, non tantum ad instantiam Rectorum inferiorum, sed etiam ex officio.*

PRO intellectu hujus Capituli in primis advertit, quòd Archiepiscopus prior ad judicium provocasse, & ideo actoris personam egisse censetur, quam ob rem etiam prior propositionem fecit. Egit itaque actione confessoria, seu negatoria in rem, petens judicari, sibi jus competere institutionis, & custodiæ, Archidiacono autem non competere. Porro ad causam hujus decisionem

sionem plurimum pertinebat scire, uter litigantium in possessione esset, ut apparet, pro quo præsumptio esse deberet, & cui onus probationis imponendum, præsertim cum possessio saltem incidenter in iudicium devenerit; quandoquidem Archiepiscopus, seu Procurator ejus replicando dixit, concessionem institutionis, & custodiæ factam esse Archidiaconi precario tantum, vel cum dependentia ab Archiepiscopo, ita, ut fieret nomine, & auctoritate Archiepiscopi; quod si verum esset, Archidiaconus non fuisset in vera possessione, quia possessor esse non censetur, qui alieno nomine possidet. *L. quòd meo 18. ff. de acquirenda possessione. c. cum venisset 9. de restitutione spoliatorum. c. si diligenti 17. de prescriptionibus.* Et idcirco Pontifex interlocutione pronuntiavit, Archidiaconum in possessione esse, quia ex actis manifestum erat, ipsum suo nomine, & tanquam independentem potestatem haberet, liberè institutiones fecisse, & custodias habuisse. Videri potest Innocentius. *hic.* & quæ dixi in *c. cum dilectus 6. de causa possessionis, & proprietatis.*

2. Notandum primò. Spectato communi iure institutio Ecclesiarum, & vacantium custodia pertinet ad Episcopum, vel Archiepiscopum in tota diocesi, ita, ut ipse super hac re intentionem fundatam habeat. Ita habetur in *c. omnes Basilica & can. sequenti. causa 10. q. 7. & c. cum ex inuncto 12. de hereticis.* Sed est contra *Gl. hic v. communi,* quæ movetur, *c. ad hæc 7. & c. ut nostrum 9. de officio Archidiaconi;* fallitur verò, quia ijs in locis sermo est de institutione reali, seu corporali, videl. introductione in possessionem, quæ haud dubiè secundum jus commune Archidiacono competit; hæc autem nobis sermo est de institutione verbali, ac titulari, per quam jus ac titulus Ecclesiæ, vel beneficij acquiritur. At verò in *c. si in plebibus 20. dist. 63.* quod etiam à *Gl.* allegatur, sermo est de electione, quæ à Clericis, præeunte Archidiacono, tanquam duce eorum, unà cum populo facienda sit;

confirmatio tamen, ad eoque institutio Episcopo semper reservata fuit.

Notandum secundò. Quicumque habet Ecclesiæ alicujus institutionem, aut collationem, is etiam custodiam ejusdem habere censetur. Ita fumitur *ex hoc c.* Non loquimur autem de beneficijs electivis seu prelatiuris Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum. Harum enim vacantium custodia, & administratio ad Capitulum plerumque pertinet.

Notandum tertio. Concessio, seu donatio alia est personalis, quia personæ fit, & cum ea extinguitur; alia verò est realis, quæ fit dignitati, ita, ut perpetua sit, & ad successores transiens, ita hæc apparet, & constat *ex regula 68. & 156. ff. Explicavit latius in lib. 1. tra. 4. c. 23. n. 2.*

Quæres. Num in dubio personalis tantum, an verò realis concessio, seu privilegium præsumi debeat? Resp. si ex verbis factæ concessionis colligi non possit, & concessio non sit merè gratiosa, seu privilegium Principis, sed alienatio quædam præjudicialis Ecclesiæ, concedenti, aut dignitati, sicuti in casu nostro, tunc in dubio, sit esse intelligendam, ut quæ minimum præjudicium adferat, nam alienationes rerum, & jurium Ecclesiasticorum odiosæ sunt, ideoque strictæ interpretationis, & nemo suam facillè jactare censetur. *L. cum de indebitis. 25. ff. de probationibus.*

Cur autem hæc præsumptio facta sit pro concessione reali, causam ex textu colligere possumus, quia Archidiaconi erant in antiquissima possessione; quare hinc doctrina elici potest, quòd ex uniformi, & continuo exercitio jurisdictionis præsumptio nascitur, id fieri jure proprio dignitatis, ita, ut si ordinarius loci proponat, id fieri precario aut nomine, & auctoritate sua, ostendere ipse id debeat, prout hæc tradit *Gl. v. probatis. & Abbas n. 7. & 8.* Sed arbitrò, impetris inspiciendum esse, quomodo, & quâ verborum formâ, & quibus cum circumstantijs inferior collationem, institutionem, aut custodiam exercuerit, hinc enim apparet,

debit, suane, an Superioris auctoritate fecerit, idque ex actis apparuisse existimo in casu isto, ita ut mox possessio Archidiaconi fuerit adjudicata, & onus probandi in petitorio, Archiepiscopo impositum.

Notandum quartò. Si quis alteri, præsertim Superiori suo respondeat; facias, quod placet, de iuribus meis, aut bonis; non idem renunciationem, aut obligationem super se inducere videtur. Nam hoc verbum, quod placet, boni viri arbitrium, seu quod rationabile esse censetur, exposcit, argu. *L. Thais 41. S. sorore ff. de fidei commissarijs liberaribus*. Accedit, quòd Archidiaconus ad vexationem redimendam verbis adeò generalibus; & ambiguis propter necessitatem se respondisse perhibuerit, & idem ex verbis istis obligationem contractile censeri non poterit.

Notandum quintò. Prælati absque Ecclesie suæ consensu iuri suo renunciare, aut se obligare potest, quatenus id cedit in præjudicium proprium, non item in præjudicium Ecclesie; quod intelligi debet in casu, si præjudicium Prælati separabile sit à præjudicio Ecclesie. Ita *Gl. hic v. abjurasse. Ioann. And. n. 10. Anton. & Abbas n. 16.* ubi exemplum affert ex *lib. 2. feudorum de Capitulis Conrad. §. item si Clericus*. Ubi ita dicitur, si Episcopus ratione Ecclesie suæ possideat feudum à Rege, quod propter culpam suam amittere debeat, eo vivente ad Regem, tanquam dominum, pertinet, post mortem verò Episcopi ad successorem revertitur.

Si autem damnus personæ separabile non sit à damno Ecclesie, ut si bona Prælati communia sint, item si Prælati iuraverit, se bona Ecclesie malè alienata non repetiturum, videtur, non obstante iuramento, repetere posse, argu. *c. 2. de iurejurando*, quia tale iuramentum fuit de objecto illicito, & secundum iura impossibili, cum non possit Prælati curam, & administrationem Ecclesie abdicare, si se obligare, ut commodus ejus, sicuti de iure potest, non provideat, secundum *Gl. celebrem in c. 1. v. con-*

tractum de in integrum restitutione in 6. & sumitur ex *L. legatus ff. de officio legati*.

Obijcies. In casu huius cap. non videtur præjudicium Archidiaconi fuisse separabile à præjudicio Archidiaconatus, cum Pontifex responderit, nihil juris, vel utilitatis consecuturum Episcopum, tamen probaverit, Archidiaconum iuramento renunciasse iuri institutionis, & custodiæ. Resp. primò. Ex doctrina *Innoc. n. 4.* non esse absurdum, nec textui contrarium, si totum concedatur; tunc autem dicendum, quòd Pontifex pro inconveniente habuerit, si iuramentum Archidiaconi probatum fuerit, ut ipsemet pro institutione, & custodia ageret, ne videatur adversus iuramentum agere, argu. *c. 2. secundum unum ejus intellectum, & idem decentius*. videbatur, si Ecclesia pro eo, vel ex officio procederet, & jura Archidiaconatus defenderet. Resp. secundò. Verba illa, quæ obijciuntur, intelligenda esse, juxta ea, quæ antecedunt, & sequuntur, intentio enim Archiepiscopi erat, ut jus institutionis sibi adjudicaretur: ad hanc intentionem, petitionemque respondit Papa, non servitutum ipsi, tamen probaverit, quod allegabat, quandoquidem jus institutionis non consequetur absolutè, sed tantum, dum Archidiaconus huius persona, & officium durat.

Notandum sextò. Si Prælati, seu iuramento, seu alia de causa impeditus sit, quò minus pro iuribus Ecclesie in iudicio agere, aut defendere se possit, Ecclesia, seu Capitulum actionem instituet. Ita annotavit *Gl. v. abjurasse*, ubi ait, notandum esse casum specialem, quòd Ecclesia habens Prælatum sine ipso agere potest, si is impeditus sit, & consentit *Ioann. And. n. 8.* idque secundum se verum est, sed casui nostro applicatum difficultatem habet primò. Quia Eboracensis Ecclesie Prælati erat Archiepiscopus, non Archidiaconus. Secundò. Quia quatenus agitur de præjudicio Ecclesie, Prælati, non obstante suo iuramento, agere posse videtur. Ad primum dici potest,

Aa test.

Quidam electus est in Abbatem, qui interdem Ecclesia prius custos erat; hoc autem inquit Innoc. III. quod idem Abbas custodiam obtinere non possit, cum emendatione Abbatiae, tam custodiam, quam aliarum dignitatum, & praebendarum donatio, live collatio ad ipsum pertinet, non potest eam a se ipso recipere, cum inter dantem, & recipientem personarum distinctio esse debeat; sed neque ab alio accipere potest, cum alij jus conferendi non habeant.

SUMMARIUM.

1. *Amitit priorem dignitatem, qui habens eam, aliam dignitatem consecutus fuit.*
2. *Et quamvis priorem v. g. dignitatem alij conferre possit, qui novam adquisivit, si tamen dignitati huius conferendi aliquid annexum sit, non potest id sibi conferre.*

Notandum primum. Hoc ipso, quod personatum, aut dignitatem habens aliam consecutus est, vacat prior dignitas, ita ut conferri debeat, & quidem ab ipso promotore, si jus conferendi annexum est dignitati, cujus possessionem assecutus est.

Notandum secundum. Praelatus praedictus potestate conferendi beneficia, non potest conferre sibi ipsi, quia inter dantem & recipientem debet esse distinctio personarum; quare sicuti nemo ligat, aut solvit seipsum, imò nec per se, ac directe dispensat aliquis secum ipse, sic nec praebendam, aut dignitatem Ecclesiasticam sibi ipsi aliquis conferre potest. Quare sicuti nec seipsum quam eligere potest, *C. in scripturis 9. causa 8. q. 1.* Ita nemo, quamvis Clericus, atque idoneus sit, se ipsum praesentare. *C. per litteras 26. de jure Patronatus*, & generaliter loquendo, nemo in proprio facto auctori-

test, quod Archidiaconus Cleri totius caput sit, licet absolute pendens, & subordinatum Archiepiscopo, tamen in casu nostri Capituli exemptum, & non subiectum fuisse Archiepiscopo, quatenus potestas instituendi, & custodiae ad ipsum, cum libertate, ac proprie spectare dicebatur, juxta ea, quae docui in *c. irrefragibili 13. de officio ordinarij*. Adde, *Abb. hic n. 9.* generaliore doctrinam tradere, quod non tantum Episcopus agere possit pro juribus dignitatum sibi subiectarum, si habentes dignitatem non possint, aut negligant; sed etiam ipsa Ecclesia, seu Capitulum ejus Collegij, cui dignitates incorporate sunt, quia interest, ut membra ejus in integritate conserventur.

Ad secundum. Dicendum videtur, licet ipsemet Archidiaconus nomine Ecclesiae, seu Capituli opponere se potuisset, si Archiepiscopus jus instituendi, tanquam proprium, & non tanquam ex Archidiaconi personali cessione facta cum juramento vendicare voluisset, tamen propter juramentum Archidiaconi securius fore, ut ipsum Capitulum actionem moveat, *argum. cit. c. 2. de jurejurando*, & tradit *Innoc. hic n. 2.* patetque, quod Ecclesia post mortem, vel cessionem Archidiaconi jus institutionis absolute revocare poterit, prout hic notavit, & fusius explicavit *Andreas n. 10.*

7 Notandum septimum. Superior non tantum ad instantiam rectorum inferiorum, sed etiam proprio motu, & ex officio Ecclesiae laesivis subvenire, res male alienatas, aut inique ab altero possessas, seu detentas repetere, vel in integrum restitutionem tribuere potest. Ita hic textus, & notavit *Abb. n. 9.* & egregie *Part. in L. 4. S. hoc autem judicium n. 2. ff. de damno infecto*, quod judex, parte non praesente, officium suum impertiri possit, si vertatur utilitas publica, aut causa pia, vel personae miserabilis, aut derelictae.